

VIDZEMES PLĀNOŠANAS REĢIONA

**VIDĒS SPECIALIZĀCIJAS
STRATĒGIJA**

2022–2030

Stratēģijas izstrādātājs: Vidzemes plānošanas reģions.

Stratēģijas aktualizācijas laika posms: 2021. gada oktobris – 2022. gada marts.

© Vidzemes plānošanas reģions, 2022. gads. Atkārtota izmantošana ir atļauta, ja tiek norādīts avots. Vidzemes plānošanas reģions nav atbildīgs par šīs informācijas tālāku izmantošanu.

Lai iegūtu papildinformāciju, lūdzu, apmeklējiet: www.vidzeme.lv

Stratēģijas izveides darba grupa: vadošā pētniece *PhD. oec. cand.* Līga Brasliņa; eksperti – *M. sc. scien.* Laura Čekavaja, *Dr. oec.* prof. Daina Šķiltere; *Dr. oec.* prof. Anda Batraga, *Dr. oec.* Ģirts Brasliņš. Ziņojuma kontaktpersona: Laila Gercāne, laila.gercane@vidzeme.lv.

SATURS

SATURS	3
KAS IR VIEDĀS SPECIALIZĀCIJAS STRATĒGIJA?	4
STRATĒGISKAIS MĒRĶIS	5
UZDEVUMI	5
PRIORITĀRIE SEKTORI	6
STRATĒGISKO RĪCĪBU VIRZIENI	8
PRIORITĀRO SEKTORU VIEDĀS SPECIALIZĀCIJAS TVĒRUMS	9
1. Kokapstrāde	9
2. Atjaunojamo resursu enerģijas ražošana	10
3. Mežsaimniecība	11
4. Lauksaimniecība, iekļaujot lopkopību	11
5. Pārtikas un dzērienu ražošana	12
6. Veselības rehabilitācija un aprūpe	13
7. Zilā bioekonomika	14
REFERENCES	15

KAS IR VIEDĀS SPECIALIZĀCIJAS STRATĒGIJA?

Viedās specializācijas stratēģija (*angliski Research and Innovation strategy for smart specialization – RIS3*) ir pētniecības un inovācijas stratēģija tautsaimniecības transformācijai uz augstāku pievienoto vērtību un lielāku resursu efektivitāti, kas paredz pastāvīgu konkurētspējas priekšrocību atrašanu, stratēģisku prioritāšu izvēli un tādu politikas instrumentu veidošanu, kas maksimāli atraisa valsts uz zināšanām balstītu attīstības potenciālu un sekmē ilgspējīgu ekonomisko attīstību.¹

Eiropas Komisija ir mudinājusi visus Eiropas Savienības reģionus izstrādāt un īstenot pētniecības un inovācijas stratēģiju viedai specializācijai.

Vidzemes plānošanas reģiona (turpmāk tekstā arī Vidzemes) viedā specializācija ir reģiona ekonomikas mērķtiecīgas transformācijas stratēģija uz augstāku pievienoto vērtību, produktivitāti un efektīvāku reģiona resursu izmantošanu. Stratēģija aptver laika periodu līdz 2030. gadam.

Viedās specializācijas stratēģijai ir trīs galvenie pīlāri.

1. Prioritāri ir ieguldījumi pētniecībā, tehnoloģiskajā un zināšanu attīstībā un inovāciju izstrādē reģionā. Šī prioritāte atbalsta stratēģiskas strukturālas pārmaiņas ekonomikā, kas balstās uz Vidzemes reģiona stiprajām pusēm un reaģē uz jaunām iespējām.
2. Stratēģija nosaka, kuriem tautsaimniecības sektoriem reģionā piešķirt prioritāti, par pamatu ņemot inovāciju ekosistēmu reģionā, kas ietver uzņēmumus, pārvaldību, pētniecības organizācijas/universitātes un pilsoniskās organizācijas.
3. Stratēģija nosaka darbības un atbalsta virzienus, kurus nepieciešams attīstīt, lai veicinātu viedo transformāciju.

Vidzemes viedās specializācijas stratēģija ir cieši saistīta ar pašreizējo ekonomiskās attīstības līmeni un esošajām un potenciālajām konkurētspējas priekšrocībām.

Viedās specializācijas panākumus mēra kā:

- 1) pētniecības un attīstības (turpmāk tekstā – P&A) ieguldījumus procentos attiecībā pret iekšzemes kopproduktu;
- 2) kopējo P&A darbavietu skaita pieaugumu reģionā, it īpaši privātuzņēmumos.

Paralēli nozīmīgs viedās specializācijas rādītājs ir reģiona saražotās pievienotās vērtības attīstības dinamika, kura ir noteikta kā Vidzemes viedās specializācijas pamata attīstības rādītājs.

Stratēģijas pamatideja ir koncentrēt ierobežotos resursus inovāciju kapacitātes pieauguma nodrošināšanai zināšanu un inovāciju jomās, kurās Vidzemes tautsaimniecībai ir vislielākais izaugsmes potenciāls.

Viedā specializācija ir Vidzemes plānošanas reģiona Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2030 horizontālais princips, kas tiek ievērots arī Attīstības programmas 2022–2027 ieviešanā un paredz, ka Vidzeme īpaši koncentrēsies uz viedās specializācijas jomu attīstības veicināšanu, nodrošinot rīcību atbilstību visās prioritātēs.

¹ Izglītības un zinātnes ministrija. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/viedas-specializācijas-stratēģija>

STRATĒGISKAIS MĒRĶIS

Vidzemes viedās specializācijas stratēģijas mērķis ir palielināt reģiona ekonomikas kapacitāti, kā arī veidot un stiprināt inovācijas sistēmu, kas veicina un atbalsta tehnoloģisko progresu reģiona ekonomikā, līdz 2030. gadam nodrošinot reģiona pievienoto vērtību Latvijas tautsaimniecībā 10 % apmērā, salīdzinot ar 6,62 % 2019. gadā.²

Viedās specializācijas stratēģijas līdz 2030. gadam virszuddevums ir pastāvīgu salīdzinošo konkurētspējas priekšrocību apzināšana un noteikšana, stratēģiska prioritāšu izvēle un tādu politikas instrumentu veidošana un iedzīvināšana, kas maksimāli atraisa reģiona uz zināšanām balstītu attīstības potenciālu un sekmē tā ilgtspējīgu ekonomisko attīstību.

UZDEVUMI

Vidzemes viedās specializācijas stratēģijas uzdevumi ir:

- 1) **palielināt** Vidzemes reģiona **ekonomisko un inovāciju kapacitāti**, izveidojot, atbalstot un stimulējot reģionā mērķfokusētus investīciju, uzņēmējdarbību un pētniecību veicinošus instrumentus publiskajā un privātajā sektorā;
- 2) **attīstīt pētniecību un inovācijas stratēģiski prioritārās** Vidzemes ekonomiskās viedās specializācijas sektoros, veicinot atbilstošus mērķfokusētus un savstarpēji papildinošus investīciju instrumentus;
- 3) **sekmēt publiskas un privātas pētniecības rezultātu, zināšanu un tehnoloģiju pārnesi** un absorbciju uzņēmējdarbībā stratēģiski prioritārās reģiona viedās specializācijas jomās un sektoros;
- 4) stimulēt reģionā **tehnoloģiju ietilpīgāku, augstākas pievienotās vērtības un eksporta potenciālu** produktu un pakalpojumu ražošanu un to iekļaušanos augstākos globālo vērtību ķēžu līmeņos;
- 5) **regulāri novērtēt** Vidzemes reģiona ekonomiskās viedās specializācijas izvirzīto mērķu un sasniegto rezultātu efektivitāti un nepieciešamības gadījumā **veikt korekcijas**.

Vidzeme ir izvirzījusi mērķi – sasniegt augstāku ražīgumu un radīt globālajos tirgos pieprasītus augstas pievienotās vērtības produktus un pakalpojumus. Lai nodrošinātu straujāku un veiksmīgāku attīstību, tautsaimniecības struktūra reģionā jāmaina par labu lielākai zināšanu, tai skaitā tehnoloģiju un eksporta, ietilpībai.

Vidzemes viedās specializācijas stratēģija paredz veicināt stimulus, lai mainītu uzņēmumu, organizāciju, iestāžu un pētniecības organizāciju uzvedību par labu pētniecības, attīstības un inovāciju darbībām, kā arī saimnieciskās vides apstākļu maiņu, lai šīs pārmaiņas atmaksātos Vidzemes un Latvijas ekonomikā.

² Centrālās statistikas pārvalde, Pievienotās vērtības pa darbības veidiem īpatsvars reģionos, kur Vidzemes reģiona pievienotās vērtības pa darbības veidiem īpatsvars reģionā ir 6,62 % 2019. gadā. [IKR020. Pievienotā vērtība un tās struktūra reģionos un republikas pilsētās pa darbības veidiem 2000–2019](#)

PRIORITĀRIE SEKTORI

Balstoties uz ES un Latvijas kopējām reģionam saistošajām ekonomiskās ilgtermiņa attīstības stratēģijām, tai skaitā ES stratēģisko attīstības vīziju 2050, ES lauku reģionu nākotnes tendenču attīstības stratēģiju un Vidzemes reģiona ekonomiskās situācijas izvērtējumu pēdējās desmitgadēs, vairākām diskusijām un ekspertu aptauju, ir identificētas Vidzemes reģiona ekonomiskās specializācijas prioritātes.

Vidzemes reģiona viedās specializācijas sektori izvēlēti, ņemot vērā šādus faktoros un kritērijus:

- 1) reģionam pieejamie resursi prioritārajos ekonomikas sektoros;
- 2) esošā uzņēmējdarbības izcilība (pievienotās vērtības un eksporta kapacitātes izteiksmē) un ar to saistītās uzkrātās zināšanas;
- 3) reģiona vēsturiski augstāks īpatsvars kompetencēm, pieejai zināšanām, reģiona zinātnes izcilība un potenciāls;
- 4) reģiona attīstības kopējā ilgtermiņa vīzija;
- 5) globālas tendences saistībā ar reģionam perspektīvu augstu eksporta potenciālu un iekļaušanos augstākos globālo vērtības ķēžu līmeņos;
- 6) atbilstība ES stratēģiskajiem attīstības mērķiem periodam līdz 2050. gadam;
- 7) atbilstība Latvijas viedās specializācijas attīstības mērķiem periodam līdz 2027. gadam.

Vidzemes reģionā noteikti septiņi viedās specializācijas **prioritārie** tautsaimniecības sektori:

- 1) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **kokapstrāde**, iekļaujot mēbeļu ražošanu;
- 2) tehnoloģiju un eksporta ietilpīgas ilgtspējīgas **pārtikas un dzērienu ražošana**;
- 3) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **mežsaimniecība**;
- 4) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **lauksaimniecība**, iekļaujot lopkopību;
- 5) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **veselības rehabilitācija un aprūpe**;
- 6) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **atjaunojamo resursu enerģijas ražošana**;
- 7) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtspējīga **zilā bioekonomika**, iekļaujot zivsaimniecību.

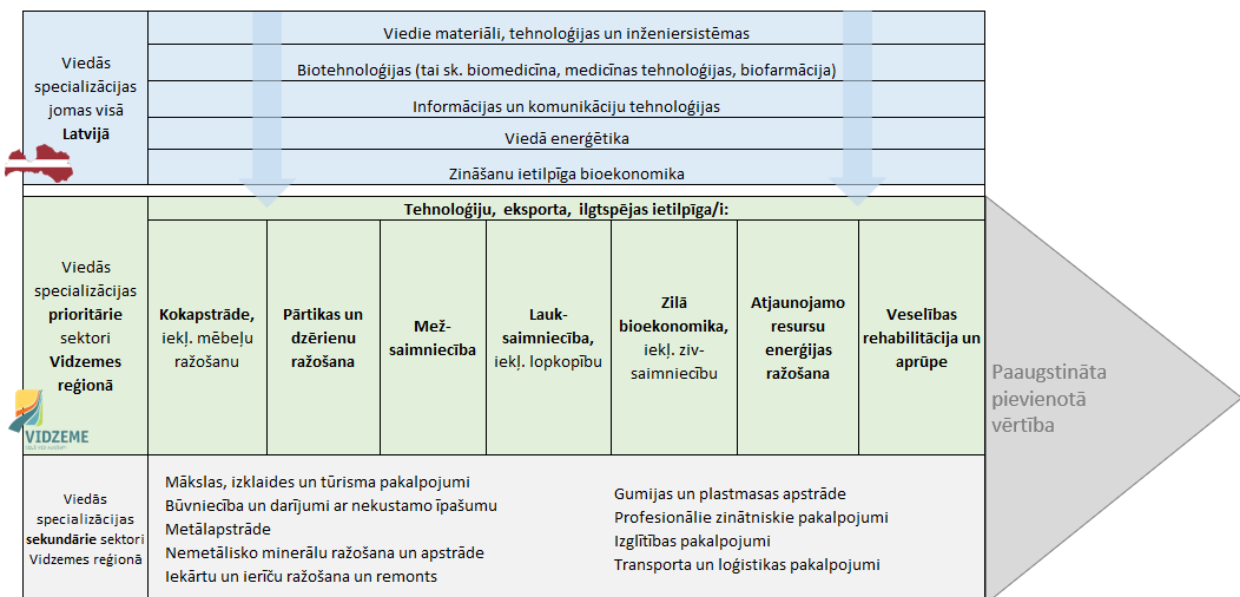
Kā visu nosaukto tautsaimniecības nozaru caurviju sektors tiek pieņemts informācijas un komunikācijas tehnoloģijas. Digitalizācija caurvij jebkuru tautsaimniecības sektoru tehnoloģiju ietilpīgā ekonomikas transformācijā.

Vizualizācijā ilustrēti sektori prioritārā secībā.

Attēls 1. Vidzemes reģionā identificētie tautsaimniecības sektori, uz kuriem attiecināta ekonomiskā viedā specializācija ilgtermiņā reģionam būtu ar visaugstāko pievienoto vērtību.

Vidzemes reģiona ekonomiskās viedās specializācijas sektori 2030 ir integrēti Latvijā noteiktās viedās specializācijas jomās. Tālāk attēlā ilustrēta Latvijā noteikto viedo specializāciju mijiedarbība ar Vidzemes prioritārajām tautsaimniecības nozarēm un sektoriem.

Attēls 2. Vidzemes reģiona viedās specializācijas vērtības ķēdes atainojums pret reģiona izvirzītiem gan prioritāriem, gan sekundāriem tautsaimniecības sektoriem.

Vidzemes reģionā darbojas atsevišķi jaudīgi uzņēmumi, jaunuzņēmumi un pētnieku grupas, kuri nepārstāv reģiona prioritāros tautsaimniecības sektorus, taču to fokuss un attīstības dinamika atbilst reģiona viedajai specializācijai. Paralēli prioritāriem septiņiem stratēģiskajiem sektoriem Vidzeme nosaka arī **deviņus viedās specializācijas attīstības iespēju sektorus**, kas ir cieši saistīti ar reģiona ekonomikas pievienotās vērtības izaugsmi:

- 1) tehnoloģiju un eksporta ietilpīgi ilgtermiņā **mākslas, izklaides, tūrisma pakalpojumi**;
- 2) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtermiņā **būvniecība un darījumi ar nekustamo īpašumu**;
- 3) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtermiņā **metālapstrāde**;
- 4) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtermiņā **nemetālisko minerālu ražošana un apstrāde**;
- 5) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtermiņā **iekārtu un ierīču ražošana un remonts**;
- 6) tehnoloģiju un eksporta ietilpīga ilgtermiņā **gumijas, plastmasas apstrāde**;
- 7) tehnoloģiju un eksporta ietilpīgi ilgtermiņā **profesionālie zinātniskie pakalpojumi**;
- 8) tehnoloģiju un eksporta ietilpīgi ilgtermiņā **izglītības pakalpojumi**;
- 9) tehnoloģiju un eksporta ietilpīgi ilgtermiņā **transporta un loģistikas pakalpojumi**.

STRATĒĢISKIE RĪCĪBAS VIRZIENI

Stratēģija nosaka 11 rīcību virzienus, kuru uzdevums ir panākt viedās specializācijas progresu, izmantojot Vidzemes reģiona galvenās iespējas un mazinot trūkumus, kas tikuši atklāti reģiona inovāciju ekosistēmā.

1. **Koncentrēt** pētniecības, attīstības un inovāciju **resursus** un ieguldījumus stratēģijā **noteiktajās prioritārajās jomās un sektoros**. Lai reģions sasniegtu viedās specializācijas izvirzīto mērķi un izpildītu uzdevumus, prioritāriem sektoriem rekomendēts novirzīt 70 % atbalstam potenciāli pieejamo resursu, tai skaitā cilvēkresursu, finanšu, laika, sadarbības un citu. Sekundāro attīstības iespēju sektoru atbalstam novirzīt 30 % pieejamā atbalsta.
2. Stiprināt **cilvēkkapitāla un talantu piesaisti** stratēģijā noteiktajās prioritārajās jomās un sektoros.
3. Stiprināt **lietišķo pētniecību un eksperimentālo izstrādi** reģionā, **palielinot to uzņēmumu skaitu**, kas ievieš tehnoloģiju un eksporta ietilpīgas **inovācijas**.
4. Stiprināt reģiona inovāciju ekosistēmas spēju **piesaistīt starptautiskus pētniecības un attīstības projektus un investīcijas** prioritārajos sektoros.
5. **Stiprināt un veicināt** prioritāro sektoru **klasterus**.
6. **Mazināt** inovāciju ekosistēmas **birokrātiju**, veicinot vienkāršotus atbalsta mehānismus.
7. **Palielināt** inovatīvo tehnoloģisko **zināšanu izplatību** uzņēmējdarbības vidē prioritārajās jomās un sektoros, tai skaitā stimulējot **pētniecības organizāciju un jaunāko tehnoloģiju izplatītāju sadarbību**, lai veicinātu reģionā uzņēmējdarbību ar augstu pievienoto vērtību un eksporta potenciālu.
8. Veicināt viedās specializācijas **pakalpojumu attīstību** paralēli preču ražošanai.
9. Veicināt **ilgtspējību** un Eiropas Savienības **zaļā kursa integrāciju** zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju sistēmā.
10. **Sekmēt** pētniecības un attīstības produktu un pakalpojumu **eksporta potenciālu**.
11. **Veicināt reģiona izglītības programmu attīstību** atbilstoši viedās specializācijas stratēģijas prioritātēm.

Saskaņā ar Eiropas Savienības (tālāk tekstā arī — ES) mērķi līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai ekonomikai ar nulles siltumnīcefekta gāzu emisijām Vidzemes viedās specializācijas stratēģija paredz veicināt reģiona pāreju uz aprites ekonomiku, samazinot izejvielu patēriņu un līdz minimumam samazinot atkritumu rašanos. Pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku ir gan ES, gan starptautiskās sabiedrības kopīgs steidzams izaicinājums, kur reģionam ir iespēja gan veidot labāku dzīves kvalitāti

Vidzemē, gan piedāvāt produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību Latvijas, ES un globālajos tirgos.

Vidzemes viedās specializācijas stratēģiskie rīcības virzieni paredz pēc iespējas ilgāk saglabāt ekonomisko resursu vērtību un efektīvizēt ražošanas, patēriņa un produktu dzīves ciklu.

Vidzemē tiek rekomendēti prioritārajos sektoros ieviest inovācijas un pētniecību tieši veicinošus mehānismus, kā inkubatorus, zinātnes parkus, tehnoloģiju zonas, finanšu atvieglojumus u. c., kā arī veicināt citu valstu zināšanu, atbalsta pieeju un tehnoloģiju pārnesi.

Nozīmīgi ir veicināt **reģiona spēju piesaistīt ES atbalsta instrumentus** gan finanšu, gan sadarbības jomās reģiona prioritārajos sektoros.

Vidzemes viedās specializācijas stratēģijas darbības virzieni paredz **veicināt pakalpojumu sektoru attīstību** prioritārajos tautsaimniecības sektoros.

PRIORITĀRO SEKTORU VIEDĀS SPECIALIZĀCIJAS TVĒRUMS

1. Kokapstrāde

Kokapstrāde ir plaša rūpniecības nozare, kas saistīta ar koksnes mehānisku, ķīmisku, ķīmiski mehānisku apstrādi un pārstrādi. No koksnes izgatavo visdažādākos izstrādājumus tautsaimniecības, kultūras un sadzīves vajadzībām: būvniecības izstrādājumus (durvis, logus, grīdas dēļus, parketu, paneļus, līmētās konstrukcijas, apšuvumu dēļus, gatavas dzīvojamās mājas u. c.), mēbeles, automobiļu, vagonu, kuģu, tiltu konstrukciju elementus, dzelzceļa gulšņus, taru, sērkokciņus, mūzikas instrumentus, sporta inventāru, sadzīves priekšmetus, rotaļlietas, suvenīrus u. c. Kokapstrāde ir viens no lielākajiem un nozīmīgākajiem Vidzemes tautsaimniecības sektoriem.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemes reģionā kokapstrādē lielākajā skaitā uzņēmumu izmanto jaunākās un modernākās viedās tehnoloģijas, kas nodrošina augstu produktivitāti un ir klimatneitrālas. Vidzemes reģiona kokapstrādes un koksnes izstrādājumu ražotāji ir starptautiski atpazīstami un atzīti kā augstas kvalitātes, ekonomiska piedāvājuma un lielu apjomu nodrošinātāji. Uzņēmumos izmanto inovatīvas un viedas tehnoloģijas, kas samazina nepieciešamo roku darba resursu, aizstājot to ar robotu-kombainu darbu. Vidzemē atrodas gan lielas reģiona nozīmes ražotnes, gan mazas apstrādes rūpnīcas. Ražotāji ir apvienojušies asociācijās un klasteros, kas palīdz ekonomēt resursus, veiksmīgāk gūt jaunākās zināšanas, ieviest jaunas tehnoloģijas un apgūt eksporta tirgus. Kokapstrādes ražošanas blakusproduktus pārstrādā citos inovatīvos produktos vai izmanto pakalpojumu sniegšanai.

IETVARŠ

- ❖ **Zināšanu, prasmju un informācijas aprīte** starp uzņēmējiem par jaunākajiem risinājumiem un tehnoloģijām produktīvākai un klimatneitrālākai kokapstrādei un koksnes izstrādājumu ražošanai.
- ❖ **Risinājumi un tehnoloģijas koksnes izpētei un inovatīvai izmantošanai.**
- ❖ Kokapstrādes produkcijas pārvietošanai izmantojami **inovatīvi transportlīdzekļi.**
- ❖ **Ierīces, tehnika un sistēmas** kokapstrādes sektora uzņēmumu pārvaldībai, ražošanas procesu vadībai un attīstībai.
- ❖ **Inovācijas un tehnoloģijas** kokapstrādes ražošanas atlikumu izmantošanai.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

2. Atjaunojamo resursu enerģijas ražošana

Vidzemē dominē koģenerācijas stacijas ar šķeldu vai koksnes granulām kā galveno siltumenerģijas avotu.³ Reģionā ir vērojama tendence centralizētajām siltumapgādes sistēmām daļēji vai pilnībā aizvietot fosilos resursus ar atjaunojamajiem energoresursiem, piemēram, biomasu. To veicina dažādas atbalsta programmas. Biomasu plaši izmanto, īpaši individuālajām apkures sistēmām un salīdzinoši mazas jaudas centralizētajās siltumapgādes sistēmās. Citus atjaunojamus enerģijas resursus (hidroenerģiju, vēja enerģiju un saules enerģiju) reģionā izmanto salīdzinoši maz, galvenokārt privātpašumos vai atsevišķos pašvaldību objektos, piemēram, saules kolektori siltumenerģijas ražošanai.⁴

Viedās specializācijas kontekstā Vidzemes reģionā ir vairāki pieejamie dabas resursi enerģijas ieguvei.

Biomasa, ieskaitot krūmus, koksnes ražošanas atlikumus, lauksaimniecības augu atlikumus, cukuru, cieti un eļļu saturošos augus, mežizstrādes atlikumus, kā arī bioloģiskie atkritumi un pārpalikumi no lauksaimniecības sektora, organiskie materiāli no sadzīves atkritumiem, notekūdeņu dūņas un rūpnieciskie atkritumi no pārtikas ražošanas.

Hidroenerģija (t. sk. viļņu enerģija⁵). 2015. gadā Latvijā darbojās 146 mazās hidroelektrostacijas, no kurām Vidzemes reģionā ir 43. Uz lielākās Vidzemes reģiona upes Gaujas ir 9 mazās hidroelektrostacijas. Līdzīgi kā biomasas izmantošanas kontekstā, izaugsmi šajā sektorā var veicināt, palielinot uzņēmēju zināšanas par pieejamiem tehnoloģiskajiem risinājumiem un veidojot investīcijām un investoriem pievilcīgu vidi.

Saules enerģija. Saules enerģijai Vidzemē ir liels potenciāls, tomēr joprojām trūkst zināšanu un uzticēšanās saules energotehnoloģijām. Pēdējās desmitgadēs ir palielinājies saules siltuma sistēmu un saules paneļu piegādātāju skaits, palielinājusies šo sistēmu un iekārtu efektivitāte un samazinājušās uzstādīšanas izmaksas, taču lielākai daļai publiskā sektora iestāžu, uzņēmēju un iedzīvotāju trūkst zināšanu par to izmantošanu un sagaidāmo ekonomisko ieguvumu, kā arī trūkst finansējuma.

Vēja enerģija. Vidējais vēja ātrums Vidzemē ir 2–6 m/s, iezīmējot perspektīvākās robežas jūras piekrastē un Vidzemes augstienē.⁶ Līdzīgi kā attiecībā pret saules enerģiju un biomasu, arī vēja enerģijas izmantošanā trūkst praktiski izmantojamu zināšanu par ieviešanas risinājumiem, nepieciešamajām investīcijām un to atdeves periodu.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemes reģiona augstienē un piejūras teritorijās ir izveidoti un darbojas vairāki lieljaudas vēja un hidroenerģijas parki. Reģionā darbojas vairāki lieljaudas saules enerģijas parki. Vidzemes reģionā lielākā daļa (~80 %) uzņēmumu un zemnieku saimniecību saražo enerģiju savām vajadzībām un, ja iespējams, eksportam, no atjaunojamo resursu avotiem – saules, vēja, ūdens un ražošanas atlikumiem. Arī lielākā daļa māsaimniecību, ieskaitot daudzdzīvokļu namu biedrības, daļu sev nepieciešamās enerģijas saražo no atjaunojamiem resursiem, izmantojot galvenokārt saules vai vēja kolektorus.

IETVARŠ

³ Vidzemes plānošanas reģiona ekonomikas jomas rādītāju novērtējums/ 03.01.2022. Sadaļa "Enerģētikas nozares rādītāju novērtējums".

⁴ VPR. Reģionālais profils energoapgādes, patēriņa un energopārvaldības jomā. Pieejams:

http://jauna.vidzeme.lv/upload/PANEL/Gala_dokumenti/VPR_Regionalais_profils_energoapgades_paterina_un_energoaparvaldibas_joma.pdf

⁵ Viļņu enerģija ir enerģija, kas tiek iegūta no viļņu spēka un pārvērsta cilvēkiem lietderīgu darbu darīšanā, kā elektrības ražošanā, ūdens pumpēšanā vai mehānisku darbu veikšanā.

⁶ VPR. Reģionālais profils energoapgādes, patēriņa un energopārvaldības jomā. Vēja enerģija 35. lpp. Pieejams:

http://jauna.vidzeme.lv/upload/PANEL/Gala_dokumenti/VPR_Regionalais_profils_energoapgades_paterina_un_energoaparvaldibas_joma.pdf

- ❖ **Zināšanu, prasmju un informācijas aprīte prioritāri uzņēmēju vidū** par enerģijas ražošanu no atjaunojamiem resursiem un/vai no ražošanas atlikumiem, izmantojot jaunākos tehnoloģiskos risinājumus.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas **pārtikas pārstrādes atlikumu izmantošanai enerģijas ražošanā**.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas **lauksaimniecības un lopkopības industriālās ražošanas organisko atlikumu izmantošanai enerģijas ieguvē** – biogāzu un biometānu inovatīvu staciju ieviešana un attīstība.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas **cukuru, cieti un eļļu saturošo augu ražošanas pārpalikumu izmantošanai enerģijas ieguvē**.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas **mežistrādes atlikumu izmantošanai enerģijas materiālu ieguvē**.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **hidroenerģijas, saules un vēja enerģijas** izpētei un inovatīvai izmantošanai.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

3. Mežsaimniecība

Arvien produktīvāka, klimatneitrālāka un viedāka mežu izmantošana ir kritiski svarīga ne tikai reģiona tautsaimniecībai, bet arī citām funkcijām, kuras pilda mežs, piemēram, rekreācijas, labbūtības, sociālās funkcijas u. c. Mežs kā resurss balstās uz dažādām atbalsta sistēmām: augsne, ūdens, klimats, bioloģiskā daudzveidība, saistīta ar apputeksnēšanu un dabisku slimību mazināšanu. Tajā pašā laikā pieaugošs pieprasījums pēc kokmateriālu resursa izvirza jaunus izaicinājumus ilgtspējīgā mežu apsaimniekošanā.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemē mežizstrādē izmanto viedos tehnoloģiskos risinājumus, kas nodrošina augstas kvalitātes produktīvu un ilgtspējīgu mežu uzraudzību, apsaimniekošanu, izstrādi un atjaunošanu lielākajā daļā mežu apsaimniekošanas uzņēmumu. Meža resursus pārstrādā inovatīvos, globālajos tirgos pieprasītos augstas pievienotās vērtības produktos un pakalpojumos ne tikai tradicionālajās kokapstrādes, būvniecības un enerģijas jomās, bet arī farmācijā, kosmētikā, pārtikas un dzērienu ražošanā. Vidzemē darbojas vairāki spēcīgi, starptautiski atzīti nozarei nozīmīgi pētniecības institūti, kuru pakalpojumus un darbības rezultātus reģiona uzņēmumi izmanto produktīvām inovācijām.

IETVARS

- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **mežu resursu izpētei un inovatīvai izmantošanai**.
- ❖ Mežu vidē izmantojami **inovatīvi transportlīdzekļi**.
- ❖ Ierīces, tehnika un sistēmas **mežu uzraudzībai un attīstībai**.
- ❖ Inovatīvi veidi un tehnoloģijas **unikālu meža resursu dabisko savienojumu izmantošanai**.
- ❖ Tehnoloģijas, ierīces un procesi **transporta un loģistikas pakalpojumu drošības un efektivitātes uzlabošanai mežu uzraudzībā**, apsaimniekošanā, izstrādē un atjaunošanā.
- ❖ Mežu resursi **veselības rehabilitācijai un aprūpei**.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

4. Lauksaimniecība, iekļaujot lopkopību

Vidzemē lauksaimniecības un lopkopības sektorā reģionam ir viedās specializācijas iestrādes un izteikta perspektīva graudaugu ražošanā, tikmēr iepaliek citu lauksaimniecības un lopkopības jomu produktivitātes rādītāju izaugsme, kas norāda uz nepieciešamu stimulāciju viedās specializācijas jomās. Ražotājiem reģionā jāapsver, kā padarīt lauksaimniecības un lopkopības ražošanu arvien produktīvāku, vairāk optimizētu un viedai saudzīgāku, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un citu negatīvu

ietekmi uz klimatu, kā arī nodrošinot gala produkciju pēc iespējas tīrāku no sintētisko mēslojumu un antibiotiku lietošanas.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemes reģionā lauksaimniecībā un lopkopībā lielākajā daļā uzņēmumu tiek izmantotas inovatīvas un viedas tehnoloģijas, kas samazina nepieciešamo cilvēka roku darba resursu, aizstājot to ar robotu-kombainu darbu. Vidzemē atrodas vienas no lielākajām viedo siltumnīcu platībām Baltijā, nodrošinot Vidzemes reģiona un valsts pieprasījumu pēc vietējas izcelsmes dārzeniņiem un ogām. Vidzemē atrodas liela mēroga lauksaimniecības produktu ražotāji, kuri izmanto inovatīvas un viedas tehnoloģijas, kas spēj piesaistīt augsti kvalificētu un apmaksātu darbaspēku. Vidzemē ir vienas no Latvijā lielākajām un modernākajām lopkopības saimniecībām ES. Reģionā saražotā gaļas un piena produkcija ir starptautiski atpazīstama ar augstu kvalitāti, produkcijas daudzveidību un dažādiem patērētāju segmentiem pievilcīgu cenu, ko nodrošina automatizētas un digitālas tehnoloģijas. Paugurainajos un mazāk auglīgos zemes apvidos Vidzemē attīstās modernās tehnoloģijās un inovatīvos risinājumos balstīta aitkopība, izvirzot reģionu par aitkopības produkcijas līderi Baltijā, ar plašiem eksporta noieta tirgiem. Vidzeme ir starptautiski atpazīstama kā ilgtspējīga graudaugu, augļu, dārzeņu un lopkopības produkcijas ražotāja, kā arī inovatīvu primārās ražošanas un pārstrādes risinājumu ieviešana.

IETVARŠ

- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **graudaugu un dārzeņu resursu** potenciāla izpētei un **inovatīvai** izmantošanai.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **lopkopības resursu** potenciāla izpētei un **inovatīvai** izmantošanai.
- ❖ Lauksaimniecības un lopkopības vidē izmantojami **viedie transportlīdzekļi** – ierīces, tehnika un sistēmas apstrādei, uzraudzībai un attīstībai.
- ❖ Inovatīvi veidi un tehnoloģijas lauksaimniecības un lopkopības resursu, tai skaitā **ražošanas atlikumu, izmantošanai**.
- ❖ Inovatīvi veidi un tehnoloģijas bioloģiskās lauksaimniecības un lopkopības **produktivitātes** ilgtspējīgai kāpināšanai.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

5. Pārtikas un dzērienu ražošana

Vidzemē novērojama augsta un pieaugoša eksporta dinamika pārtikas un dzērienu ražošanas sektorā, tomēr pievienotās vērtības izaugsme un apjoms norāda uz iespējām, ko var sniegt viedā specializācija. Pieprasījums pēc pārtikas starptautiski turpinās ievērojami pieaugt, ņemot vērā pieaugošo iedzīvotāju skaitu. Arvien pieprasītāka kļūst arī bioloģiski audzēta pārtika. Tendences norāda, ka izteikti pieaug patērētāju pieprasījums pēc gaļas aizstājējiem un proteīnu (zirņu, auzu u. c.) bāzes produktiem, dārzeniņiem, graudiem un augu eļļām. Pārtikas un dzērienu ražotājiem Vidzemē nepieciešams ražošanā ieviest viedās tehnoloģijas ar mērķi padarīt ražošanu produktīvāku, vairāk optimizētu un viedai saudzīgāku, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un negatīvo ietekmi uz klimatu, kā arī palielināt ārējo tirgu noietu.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemes reģionā pārtikas un dzērienu ražošanā tiek izmantotas jaunākās un modernākās viedās tehnoloģijas, kas nodrošina augstu produktivitāti un ir klimata neitrālas. Vidzemes reģiona pārtikas un dzērienu ražotāji ir starptautiski atpazīstami un atzīti kā augstas kvalitātes, ekonomiska piedāvājuma un lielu apjomu nodrošinātāji. Lielākajā daļā uzņēmumu izmanto inovatīvas un viedas tehnoloģijas, kas samazina nepieciešamo roku darba resursu, aizstājot to ar robotu-kombainu darbu. Vidzemē atrodas gan nacionālas nozīmes pārtikas un dzērienu ražotnes, gan nelielas. Ražotāji ir apvienojušies asociācijās un klasteros, kas palīdz veiksmīgi iegūt jaunākās zināšanas, radīt inovācijas un sekmē ārējo tirgu apguvi. Vidzemē darbojas publiskās/privātās partnerības inovatīvas pārtikas un dzērienu pētniecības centrs – inkubators, kas nodrošina eksperimentālās pētniecības un ražošanas iespējas pārtikas un dzērienu ražošanā. Tādējādi ikvienam nozares ražotājam ir iespējams veikt

pētniecību, izmantojot jaunākās laboratorijas, un izstrādāt inovācijas, kā arī nodrošināt produkcijas testa partiju ražošanu bez sākotnējām lielapjoma investīcijām ražošanas iekārtās. Pārtikas un dzērienu ražošanas blakusproduktus pārstrādā citos augstas pievienotās vērtības inovatīvos produktos vai pakalpojumos, tai skaitā enerģijā.

IETVARŠ

- ❖ **Informācijas un zināšanu aprīte** uzņēmēju vidū **par jaunākajiem risinājumiem un tehnoloģijām** pārtikas un dzērienu **produktīvākai un klimatneitrālākai ražošanai**.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas vietējas izcelsmes dabas resursu, t. sk. lauksaimniecības, jūras, mežu, lauku un lopkopības, **inovatīvai izmantošanai pārtikā un dzērienos**.
- ❖ Inovatīvu **pārtikas** produktu izstrāde **veselības rehabilitācijai un aprūpei**, tai skaitā funkcionālie pārtikas produkti.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas pārtikas un dzērienu **ražošanas blakusproduktu izpētei un inovatīvai izmantošanai**.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas pārtikas un dzērienu **kvalitātes un klimatneitralitātes uzlabošanai**.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas pārtikas un dzērienu **ilgtspējīgai ražošanai**.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas ražošanas **produktivitātes palielināšanai**, nodrošinot stabilu ilgtspējīgas pārtikas pieejamību **par pieņemamu cenu**.
- ❖ Ierīces, tehnika un sistēmas **ražošanas vides uzraudzībai un attīstībai**.
- ❖ Tehnoloģijas, ierīces un procesi **transporta un loģistikas pakalpojumu uzlabošanai** pārtikas un dzērienu pārveidājumos.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **īstajām pārtikas ražošanas un piegāžu ķēdēm**.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

6. Veselības rehabilitācija un aprūpe

Vidzemē atrodas vairākas, arī nacionālā mērogā nozīmīgas ārstniecības, rehabilitācijas un aprūpes iestādes, kas nodrošina primāro medicīnisko palīdzību, kā arī piedāvā kvalitatīvus un pieejamus rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumus, tai skaitā fizioterapiju un veselības uzlabošanas procedūras. Pašlaik Vidzemē spēcīga iezīmējas rehabilitācijas joma, kuru spilgti pārstāv Līgatnes rehabilitācijas centrs, Strenču psihoneiroloģiskā klīnika un Mazsalacas slimnīca, kas nacionālā līmenī ieguvusi labu reputāciju paliatīvās aprūpes jomā. Iespēja veicināt viedās specializācijas izaugsmei reģionā ir divos virzienos:

- 1) sadarbībā ar veselības aprūpes, zinātnes un profesionālās un augstākās izglītības institūcijām, radot reģionālu pētniecības klasteri (zinātnes parku) ar mērķi radīt produktu, pakalpojumu un procesu inovācijas, kas uzlabo veselības rehabilitāciju un aprūpi un ir kā bāze augstas pievienotās vērtības jaunuzņēmumiem.
- 2) veicināt inovatīvu un modernu veselības rehabilitācijas un aprūpes uzņēmējdarbības pakalpojumu rašanos Vidzemē, jo īpaši piejūras teritorijā.

Nepieciešams izstrādāt inovatīvas pieejas veselības rehabilitācijā un aprūpē, ko izmantotu reģiona veselības iestādēs un ko varētu patentēt un eksportēt. Vienlaikus, reģionam kopumā gūstot atzinību un plašāku atpazīstamību inovatīvā veselības aprūpē, tiktu veicināts veselības rehabilitācijas un aprūpes tūrisms. Tādējādi reģionā tiktu attīstīti augstas pievienotās vērtības pakalpojumi veselības jomā, izmantojot institūciju esošo pieredzi, kompetenci un materiāltehnisko bāzi. Sabiedrības novecošana, dzīvesveida ietekmes un strauji attīstošās biotehnoloģijas nodrošina pamatu jaudīgai reģiona izaugsmei perspektīvai gan vietējos, gan ārējos tirgos konkrētajā jomā.

Attīstības vīzija 2030 – Vidzemes reģions ir vietēji un starptautiski atpazīstams ar augstas kvalitātes veselības rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumiem, ko arī eksportē. Veselības rehabilitācija un aprūpe Vidzemē ir inovatīva un moderna. Vidzemes piekraste ir atpazīstama un atzīta kā modernu veselības aprūpes, rehabilitācijas iestāžu un spa klastera vieta. Reģionā darbojas veselības rehabilitācijas un aprūpes zinātnes centrs, kurā darbojas esošās veselības aprūpes iestādes, jaunuzņēmumi un pētniecības organizācijas, kas kopīgi izstrādā inovatīvus veselības aprūpes un rehabilitācijas risinājumus. Reģionā līdztekus valsts un pašvaldību veselības aprūpes un rehabilitācijas organizācijām ir spēcīgi attīstīts privātais veselības aprūpes sektors, kas lielākoties sniedz eksporta pakalpojumus.

IETVARŠ

- ❖ Inovatīvi produktu un pakalpojumu risinājumi **veselības rehabilitācijas un aprūpes atbalstam**.
- ❖ Jaunas tehnoloģijas un risinājumi **visaptverošai pacientu diagnostikai**, kuras mērķis ir profilaktiska agrīna slimību atklāšana un terapijas uzsākšana rehabilitācijas un aprūpes ietvaros.
- ❖ Jaunas tehnoloģijas, procesu un produktu risinājumi, kas atbalsta **inovatīvu rehabilitācijas un aprūpes terapiju ieviešanu**.
- ❖ **Jauni terapeitiski un rehabilitācijas produkti un pakalpojumi**, tostarp tie, kas izmanto reģionālos dabas resursus, tai skaitā un ne tikai Vidzemes piejūras un Gaujas Nacionālā parka teritorijas un tajos iegūstamos dabas resursus, piemēram, dūņas, aļģes, sapropeli u. c.
- ❖ **Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas dzīvesveida** un ar novecošanu saistītu slimību profilaksē, diagnostikā un ārstēšanā.
- ❖ Inovatīvi risinājumi un tehnoloģijas **atbalstam cilvēkiem ar fizisku vai garīgu invaliditāti**.
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

7. Zilā bioekonomika

Kopš 2021. gada 1. jūlija Vidzemes plānošanas reģiona administratīvajā teritorijā atrodas piejūras teritorija. Pašlaik jūras ekonomika reģionā tiek saistīta ar tradicionālām darbībām, piemēram, zveju vai transportu, taču nozarē darbojas arī jauni un inovatīvi uzņēmumi. ES, kas ir pasaules līdere jūras energotehnoloģiju jomā, izvirzījusi mērķi ne vēlāk kā 2050. gadā līdz pat 35 % tās elektroenerģijas saražot no jūras piekrastes teritorijās esošajiem resursiem, kas paver jaunas iespējas Vidzemei. Atjaunojamo jūras energoresursu enerģija, pārtika no jūras, ilgtspējīgs piekrastes un jūras tūrisms un daudzas citas darbības, kas veido zilo ekonomiku, veicinās Vidzemes reģiona ekonomikas diversifikāciju un transformāciju.

Vidzemes reģiona jūras piekrastes ekonomikas viedo specializāciju rekomendēts virzīt tehnoloģiju un eksporta ietilpīgas ilgtspējīgas veselības rehabilitācijas un aprūpes sektoriem un tehnoloģiju un eksporta ietilpīgas ilgtspējīgas zivsaimniecības aktivitātēm. Zilā bioekonomika reģionā ir jāvērs arī uz iekšzemes ūdeņiem. Reģionā šī ir jauna joma. Reģiona zilās bioekonomikas potenciāls ietver ne tikai atjaunojamās enerģijas, pārtikas ražošanas, veselības atjaunošanas produktus un pakalpojumus, bet arī augstvērtīgu farmācijas un ķīmijas produktu ražošanu, kā arī ostu pakalpojumus.

IETVARŠ

- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **jūras** resursu potenciāla izpētei un inovatīvai izmantošanai.
- ❖ Risinājumi un tehnoloģijas **saldūdens** resursu potenciāla izpētei un inovatīvai izmantošanai.
- ❖ Jūras un piekrastes **vidē izmantojami transportlīdzekļi**.
- ❖ Jūras un piekrastes resursi **veselības rehabilitācijas un aprūpes darbībām**.
- ❖ Ierīces, tehnika un sistēmas jūras un saldūdens **vides uzraudzībai un attīstībai**.
- ❖ Inovatīvi veidi un tehnoloģijas **unikālu jūras organismu savienojumu izmantošanai**.

- ❖ Tehnoloģijas, ierīces un procesi **transporta un loģistikas pakalpojumu drošības un efektivitātes uzlabošanai ostās.**
- ❖ **Klasteri** efektīvākai uzņēmējdarbībai.

REFERENCES

Pētījums “Vietējo un reģionālo inovāciju ekosistēmu atbalsta politikas instrumenti Vidzemes reģiona viedās specializācijas ilgtspējīgai attīstībai Vidzemes reģionā”, ecoRIS3 Interreg Europe/Vidzemes Plānošanas reģions/Nr. VPR/2018/08/ecoRIS3/2019

Pētījums “Vidzemes plānošanas reģiona aktualizēta Viedās specializācijas attīstības izvērtējums”; 2022.

Pētījums “Vidzemes plānošanas reģiona ekonomikas jomas rādītāju novērtējums”; 2022.

Braslina, Liga, et al. "Barriers to the Development of Regional Competitiveness in the Context of Regional Economies-EU, Latvia, Region Vidzeme Case Study." International Conference on Applied Human Factors and Ergonomics. Springer, Cham, 2020.